

PLEČNIKOVA ZRELA LETA

Niso to tista leta, ko bi mojster šele mogel ustvarjati velika dela. So to zreła življenjska leta. Leta mednega sadu. Velika dela so ustvarjali umetniki že v dobi svojega življenjskega brstenja, postavim Mozart. Drugi, kot naši Murn, Kette, Kosovel, Balantič, Gorup, so ustvarjali zreła dela v dobi svojega življenjskega razcveta, pa so živa telesa umrla, kot marsikateri jablanin cvet odpade in ne rodi jabolka: cvet je bil vendar popolna lepota božjega stvarstva. Morda je bil cvet prelep, preveč bujen, da bi mogel vzdržati še zorenje ali celó dozoretev. Spet tretji so ustvarili največ, ko je njih življenjski cvet dozoreval v sadež, nekako od tridesetega do petdesetega leta. Sem bi štel Bergan-ta, Prešerna, oba Šubica in Cankarja. Preveč bi bilo zrelih sadežev, če bi vsako brstje dozorelo do zmedenosti. Pa prav med likovnimi umetniki niso redki tisti, ki dozoriyo do konca. Michelangelo, Tizian, pri nas trije impresionisti in njim ob boku petinosemdesetletni Plečnik.

Sadjerejec bo vedel potrditi, da včasih lepo brstje in lepo cvetje dozoreva in dozori. Najslajša jabolka dozoriyo vendar iz krepkega brstja in iz bujnih cvetov.

Pisali so, da omahne umetnik, ko se je izpel, ko je povedal vse, kar je zapeti, povedati znal in vedel. Vse to so samo parabole esejistov. Tolažbe za žalujoče ostale. Jokava opravičila Božje volje, ki je bila celo župančiču v dobi cvetja — najbolja.

Plečnik je bil bujno brstje. Razvoj petnajstletnega mizarskega vajuca iz obrtne šole v Wagnerjevega sodelavca je skoraj čudežen. V dunajski gloriiji je bil res cvet: uspeh kot ga Slovenec v sovražni tu-jini še ni dosegel. Zorenje tja do srečanja z Abrahamom so pokrivali listi, da je tembolj nemoteno napredoval. Sad je dozorel v domovini, na ljubljanski univerzi.

Usihal in zgrbančil se je v učencih.

Vsaka primera je tvegana. O tem nas prepričujeta Homer in Prešeren. Le-ta primera je še banalna. Pa naj le služi v uvod drugega dela predavanju o Plečniku.

Zrelo jabolko, ne lepše kot je bil popek in kot je bil cvet. Zrelo iz zorenja in ne z umetnimi barvami posladkano.

Dobrih trideset let je ustvarjal arhitekt na slovenski zemlji, s katere se je nekoč deček preselil na avstrijsko in češko zemljo. Tam zunaj se je marsikaj naučil, še več pa dal iz svoje dedščine. Teh zad-njih trideset let pomeni Plečnikovo zrelost, čeprav njegovo mladostno delo ni bilo manj lepo. Lepota je mnoga in različna.

Ko se je nazadnje mojster za vse čase do smrti ustavil v domo-vini, je postala njegova umetnost še bolj slovenska. Pa je Slovenija za Plečnika premajhna, kot je bila Makedonija premajhna za Aleksan-dra, Filipovega sina. Posegel je v hrvatski in srbski jug in se tako oddolžil vsaj Meštroviću za to, kar je hrvatski mojster slovenskim kiparjem dobrega storil.

M. M.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Likovni odsek

Peti kulturni večer

v soboto 13. julija 1957 ob sedmih zvečer
salon Bullrich, Sarandí 41, Buenos Aires

Umet. zgod. Marijan Marolt
ARHITEKT JOŽE PLEČNIK

Predavanje bodo spremljale številne skioptične slike

Posebni vabil ni.

Z arhitektom Jožetom Pleč-nikom je legel v grob eden največjih predstavnikov ti-ste generacije zadnjih de-setletij prejšnjega stoletja, ki ji je bila določena seku-larna vloga kulturne prerod-itve Slovencev. Cela doba je legla z njim v grob. Ka-kor je župančičeva smrt za-ključila dobo Moderne, Ja-kopičeva doba našega impre-sionizma, tako zaključuje Plečnikova smrt dobo pola-ganja temeljev slovenske ar-hitekture. Kot samotar je korakal Plečnik vzporedno z onimi, zasledoval pa je isti cilj in ga uresničil na isti kakovostni višini, tako da se je po njem naša arhitektura enakopravno uvrstila v sve-tovno. STELE, 1. 1957

Plečnikov intimni odnos do delavca ni nekaj posiljene-ga, ampak nujnost pri obli-kovanju izraza. Mora se mu približati človeško, ker ra-bi njegovo pomoč. Arhitekt namreč ne piše sam, ampak narekuje. Zato imajo kla-sični materiali pri arhitek-turnem izrazu še danes isto ceno, kot so jo imeli vedno. Ročno brušenje, piljenje in glajenje bo — vsaj v podre-jeni meri tako, kot je bilo za Plečnika — ostalo pisanje abstraktne abecede v stalni material. Gotovo gremo v čas, ko se bo arhitekt mor-al večinoma izražati z do-vršeno strojno izdelano for-mo, ki mogoče ne bo imela nobene človeške roke. Ostal mu bo izraz, ki bo v popol-no obliko prenesena misel v serijskem produktu. Ali pa se bo mogel popolnoma odre-či moči izraza, ki nastaja takrat, ko iz grobe materije nastajajo elementi naše zgradbe? E. R., 1957

Osma prireditev 1957

Peti kulturni večer
v soboto 13. julija 1957 ob 19.
salon Bullrich, Sarandí 41

Umet. zgod. Marijan Marolt:
ARHITEKT JOŽE PLEČNIK
(II. del)

Predavanje v okviru Likovnega odseka bodo spremljale številne skioptične slike.

Deveta prireditev 1957

Šesti kulturni večer
v soboto 27. julija ob 7 zvečer
salon Bullrich, Sarandí 41

Ak. France Erjavec:
AVTONOMISTIČNA IZJAVA
SLOVENSkih
KULTURNIH DELAVCEV

Predavanje v okviru
Historičnega odseka

OBRAZI IN OBZORJA, nad.

ameriškim pesnikom *Longfellowom*, pesnikom kanadske indijanske pesnitve *The Song of Hiawatha*. Ta se je na svojem drugem potovanju v Evropo nazaj grede na ladji seznanil — kot piše v spominih — z omenjenim Smolnikarjem, potujočim k Baragi v misijone ob Michiganskem jezeru. Morda sta tedaj govorila o teh Indijancih, med katere gre kot misijonar? Gotovo je, da je pozneje Longfellow napisal svojo slavno "Hiawatho", spev o Indijancih teh velikih jezer iz rodu Očipvejcev, torej prav pokrajine, ki je bila v tistem času področje Baragove škofije. Ali bi bilo morda najti kakšno sled Baragovega indijanskega misijonskega delovanja v tej veliki pesnitvi severnoameriške literature? Režek je dal prizoru, ko je Baraga stopal na ozemlje Indijancev, prav Longfellowove verzje iz Hiawathe kot motto, namreč:

*In postal bom proroka k vam,
da osvobodí narode,
ki vas bo vodil in učil,
ki se bo trudil in trpel za vas.*

Ali ni to nalogo opravljal med Indijanci Baraga?

In kdor bo šel kdaj v Tigre na "Hiawatho", naj pomisli na to pesnitev iz folklorne Baragovih Indijancev, na Barago, na njegov letošnji jubilej in na njegovo poslanstvo tudi med nami izseljenci.

Tine Debeljak

kronika

Kipar France Ahčin je imel v dneh od 2. do 15. junija 1957 razstavo svojih del v galeriji KOPK, v Gualaguay, v provinci Entre Ríos.

Koncertna sezona v Buenos Airesu je v polnem teku. Simfonične koncerte dirigira letos skupina dirigentov, povabljenih iz Evrope in drugod. Več koncertov v tej skupini bo dirigiral tudi *Marijan Drago Šijanec*, in sicer v gledališču Opera in v veliki dvorani pravne fakultete. Dne 20. junija je dirigiral koncert francoske glasbe. — V Münchenu izhaja revija "Slobodna Jugoslavija", ki je objavila v treh nadaljevanjih dramo *Stanka Kocipra "Svitanje"*. — Družinska revija "Mladika", ki izhaja v Gorici, je objavila prispevke *Mirka Javornika* in *Vinka Beličiča*.

doma in po svetu

Beograjska opera je v aprilu gostovala v Parizu na mednarodnem opernem festivalu. Za njeno gostovanje je bilo tudi letos veliko zanimanje, ker je lansko leto beograjski ansambel zasedel prvo mesto

z izvajanjem oper "Princ Igor" in "Hovansčina". Toda letos je uspeh še mimo, ker so predvajali opero francoskega komponista Masseneta "Don Quijote". Ugnajala pa je inscenacija. Pač pa je žel velik uspeh balet beograjske opere, ki je izvajal dva baleta hrvaškega komponista Baranovića, in sicer "Srce iz lecta" in "Kitajsko pravljico". Glavna plesalka skupine je Dušanka Sifnios. Pariška kritika jo je proglasila za eno najboljših plesalk in priporočila njen angažman v baletu pariške opere.

— Pesnik Alojzij Gradnik je nedavno končal prevod prvega dela Dantejeve "Divine Commedie". Lansko leto je Slovenska matica izdala prevod Dantejevega dela "Vita nuova". Danteja prevaja v domovini tudi Ciril Zlobec, v zamejstvu pa pesnik Tine Debeljak.

— Zanimiva literarna pravda se je sprožila pred nemškimi sodišči. Tožbo so sprožili dediči nemškega pisatelja Franza Kafke, ki je umrl že v letu 1923, tožijo pa dediče pokojnega pisatelja Thomasa Manna zaradi "literarne kraje". Nobelov nagrajenec Thomas Mann je nekaj let pred svojo smrtjo (umrl je lani) napisal roman "Priznanja Felixa Krulla" in je knjiga kmalu izšla v prevodih v glavnih svetovnih jezikih (tudi španski je že na tukajšnjem knjižnem trgu). Dediči Franza Kafke navajajo, da je Thomas Mann posnel vsebino romana po Kafkovi noveli "Welt im Kaffeehaus — Svet v kavarni". Novela je izšla v Münchenu v letu 1930.

Letos bo poteklo sto let, kar je francoski pisatelj *Gustave Flaubert* objavil svoj prvi roman "Madame Bovary", ki ga je pisal štiri leta. O avtorju in o njegovem prvem delu pa ne pišejo toliko v Franciji, kolikor v Angliji. Angleška kritika navaja, da je s tem delom Flaubert postavil temelje evropskemu romanu in ti temelji drže še danes. Delo je izšlo v aprilu 1857.

— Prvi časnik v slovenskem jeziku je izšel l. 1797 in slavi slovensko časopisje letos 160. letnico svojega obstoja. List je nosil ime "Lublanske novice iz vsih krajev celiga svejta" in bil tiskan v obliki male osmerke. Prvi urednik je bil pesnik Valentin Vodnik, ki je tudi sam pisal večino člankov in objavljaval svoje pesmi.

Avstrijski dramatik *Fritz Hochwaelder* je bil povabljen, da bi predaval na Sorboni v Parizu. Pariška kritika ga že šteje med glavne sodobne dramatika. Prva knjižnica je bila na Dunaju premiera novega dela, v katerem obravnava Hochwaelder problem pravice, vendar ne iz katoliškega stališa. Delo je prezeo s katoliškim duhom in Hochwaelder je v razgovoru s časnikarji poudaril, da se smatra za katoliškega pisatelja, da si ne nekatera njegova dela napisana pod vpisovim Bertolma Breema. Novo delo nosi naslov "Die Herberge — Gostina" in ga odo kmalu izvajati v Parizu.

— Slovenski kolearji slave letos svojo štiristoletnico. Prizmo Trubar je l. 1557 izdal prvi slovenski kolear. Knjiga je sicer nosila naslov "Ta prvi deli noviga testamenta", po obširnem uvodu v razlagi novega testamenta pa je Trubar dodal še "kolender", da bi "pomagal svojim tuom Slovincem". Voleg kolearskih podatkov je objavil še slevike o starosti sveta, vremenske napovedi in druge praktične napovedi. Zanimiva so imena za posamezne mesece: rožencvit, jesenik, kozoprk, listognoj, kozencvit je bil junij, jesenik september, kozoprk oktober in listognoj november. Nekatera teh imen je uporabljal še Vodnik, pozneje pa so se popolnoma izgubila. Trubar je izračunal starost sveta s temi besedami: "Kesična inu gvišna rajtenga, koliko je let od začetka tiga sveta, od enega časa do drugiga, do letošnega 1557 lejta: 5531 let, šest mesecev in deset dni".

Peter Fleming je napisal dosedaj najboljše knjigo o Hitlerjevih poskusih invazije v Anglijo leta 1940. Knjiga nosi naslov "Invasion 1940" in londonska kritika obilno piše o njej in jo zelo izčrpava. Fleming uporablja dosedaj tajne spise angleških in nemških arhivov in prihaja do zaključka, da bi bil mogel Hitler v septembru 1940 s samo štirimi divizijami najbrž uspešno zasedati vso Anglijo, ker je Anglija po Dunquerqueju bila brez vojske in brez orožja (razen letal). Toda nemški štab si ni bil edin. Hitler pa ni dovolj resno vzel sicer točnih podatkov nemške špionaže o položaju v angleških oboroženih vrstah. Fleming pravi, da bi se bil spremenil tok svetovne zgodovine, ako bi bilo nemško poveljstvo sposobno tvegati improviziran vdor v Anglijo.

CENA "MEDDOBJU", številka 3/4 tekočega letnika, je: 35 pesov, 2 dolarja, 1 funt, 800 lir, 600 fr. frankov in 30 avstrijskih šilingov.

CENA NOVELI "ČLOVEK NA OBEH STRANEH STENE" je: 45 (35) pesov, 2 1/2 (1) funta, 1000 (800) lir, 800 (600) fr. frankov in 40 (30) avstrijskih šilingov.

PRIJATELJE SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE VLJUDNO PROSIMO:

Poravnajte naročnino!

Pridobivajte nam novih naročnikov!

Podprite naše delo z mecenskimi prispevki!